

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
 นิธิภัทร บาลศิริ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
 2559

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน แหล่งเรียนรู้ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ 2) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนมอญบางกระดี่ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนมอญบางกระดี่ 5) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ พื้นที่ศึกษาคือ ชุมชนมอญบางกระดี่ แขวงสามค่า เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร วิธิดำเนินการวิจัย คือ ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนชุมชน ประชาชนชุมชนบางกระดี่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนวัดบางกระดี่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจชุมชน แบบสำรวจครัวเรือน แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภท และการสรุปเชิงอุปนัย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวชนในชุมชน นักท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุตัวแปร เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุมชนมอญบางกระดี่เป็นชุมชนเล็กๆ ในแถบชานเมืองของกรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับคลองสวนหม้าย มีการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อมาช้านาน ชุมชนมอญบางกระดี่มีวัดบางกระดี่ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญบางกระดี่ โรงเรียนวัดบางกระดี่ และสมาคมไทยรามัญ เป็นสภามันที่ธำรงรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมอญของชุมชนเอาไว้เป็นอย่างดี ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีน้ำใจ มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมและเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ของชุมชน

2) แหล่งเรียนรู้ชุมชนมอญบางกระดี่มีดังนี้ วัดบางกระดี่ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญบางกระดี่ บ้านแสบ บ้านทะแยมมอญ บ้านคนดริบมอญ บ้านกายนมอญ บ้านอาหารมอญ บ้านขนมมอญ บ้านคันจก บ้านเครื่องแต่งกายมอญ บ้านผ้าสไบมอญ บ้านบ่อนสระบัว บ้านฉัตรมอญ

3) ชุมชนมอญบางกระดี่มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ดังนี้ มีความเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา พิธีกรรมนับถือผีบรรพบุรุษ มีประจําชุมชน มีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำ มีการธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในแง่ละเล่นอย่างเคร่งครัด มีเกมเครื่องแต่งกายอาหาร และขนมที่เป็นอัตลักษณ์ ในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมอญบางกระดี่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รับราชการ พนักงานบริษัท ค้าขาย พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจส่วนตัว

4) ชุมชนมอญบางกระดี่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ ด้านกายนมอญ ด้านอาหารมอญ ด้านการทำผ้าสไบมอญ ด้านขนมมอญ ด้านการแต่งกายมอญ ด้านการทำแสบ ด้านวงทะแยมมอญ ด้านคนดริบมอญ ด้านการทำแฉับ กล้วยเส้น การทำแกงส้ม

5) ชุมชนมอญบางกระดี่มีอัตลักษณ์เกี่ยวกับภาษามอญ การแต่งกายมอญ อาหารมอญ ขนมมอญ กะละแม ข้าวแช่ วงทะเลมอญ การละเล่นสะบ้า ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง การนับถือผีบรรพบุรุษ การนับถือผีประจำหมู่บ้าน พิธีกรรมรำผีมอญ

6) รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนมอญบางกระดี่ มีดังนี้ “ALM Model” ขั้นที่ 1 A : การวิเคราะห์ SWOT ขั้นที่ 2 L : การกำหนดแหล่งเรียนรู้ชุมชนมอญบางกระดี่ ขั้นที่ 3 M : การกระตุ้นและจูงใจให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนมอญบางกระดี่

7) รูปแบบการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เป็นดังนี้ “AVLMCSC Model” A : การวิเคราะห์ SWOT V : การปลูกจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าแก่เยาวชน L : การสอนภาษามอญในระบบโรงเรียน M : การสอนดนตรีมอญในระบบโรงเรียน C : การสอนการทำผ้าสไบมอญในระบบโรงเรียน S : การชำระรักษาประเพณีสงกรานต์ C : การชำระรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

8) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนมอญบางกระดี่ เป็นดังนี้ “ALTPSSS Model” A : การวิเคราะห์ SWOT L : การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน T : การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมอญ P : การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน S : การสร้างการบริการด้วยใจ S : การพัฒนาสินค้าที่ระลึกของชุมชน S : การดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน

9) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เป็นดังนี้ “ALTPSSSVLMCSC Model” A : การวิเคราะห์ SWOT L : การกำหนดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน T : การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมอญ P : การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน S : การสร้างการบริการด้วยใจ S : การพัฒนาสินค้าที่ระลึกของชุมชน (Community Souvenir) S : การดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน (Community Safety) V : การปลูกจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าแก่เยาวชน L : การสอนภาษามอญในระบบโรงเรียน M : การสอนดนตรีมอญในระบบโรงเรียน C : การสอนการทำผ้าสไบมอญในระบบโรงเรียน S : การชำระรักษาประเพณีสงกรานต์ C : การชำระรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ชุมชน

The Participatory Management of Cultural Tourism for Conservation and Transmission of Way of Life, Local Wisdom, and Identity of Mon Community, Bang Khuntian District, Bangkok

Nithipattara Balsiri

Dhonburi Rajabhat University

2016

The purpose of this research were to 1) study the community context, learning resources, way of life, local wisdoms, and identity of Mon community; 2) develop the learning resources of Mon community; 3) develop the model of cultural tourism for conservation and transmission of way of life, local wisdom, and identity of Mon community; 4) develop the management model of cultural tourism of Mon community; 5) develop the model of participatory management of cultural tourism for conservation and transmission of way of life, local wisdom, and identity of Mon community, Bang Khuntian district, Bangkok. Research methodology was mixed methods research comprised of qualitative research, quantitative research and participatory action research. Research areas were Mon Bang Kradi Community, Bang Khuntain District, Bangkok Metropolitan. The qualitative research and participatory action research : Key informant persons consisted of heads of community, people of community, local wisdoms, abbots in temple community, school principals and teachers. Research instruments comprised of community study form, family study form, interview form, and observation schedule. Data analysis employed by content analysis, typology analysis, and inductive analysis. Quantitative research : Key informant persons consisted of student of community and tourist. Research instruments was questionnaire. Data analysis employed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, multivariate analysis of variance, multiple regression analysis, exploratory factor analysis. Research result revealed that :

1) The Mon Bang Kradi community is the small community in the urban of Bangkok metropolitan. This community is fertilize because it located at the Sanamechai canal. The Mon Bang Kradi community has conservation and transmission of way of life, tradition, rite, and belief for a long time. The community has Bang Kradi temple, culture museum of Mon Bang Kradi community, Wat Bang Kradi school, and Thai-Mon association center to enhance the conservation and transmission identity and culture of Mon ethnic. People in the community have good relationship, kindness, friendship, cooperation and association in community activity and tradition.

2) The learning resources of Mon community comprised of the temple of Mon Bang Kradi community, the community museum of Mon Bang Kradi culture, the learning center of the fly whisk of mangrove palm, Mon music and folk dance, Mon music instrument, Mon language, Mon food, Mon sweetmeats, the product of mangrove palm, Mon dressing, shawl cloth of Mon, Mon Saba playing, and Mon flag.

3) The way of life of the Mon Bang Kradi community is identity. This consist of the worship of tradition, Buddhism, ancestor spirit rite, community spirit rite, making the merit and giving the food to the Buddhist monk regularly, conservation of monthly tradition, the identity of cloth, food and sweet meat. In the present, almost people in the Mon Bang Kradi community have the occupation in worker, government officer, employee of business company, merchant, employee of industrial factory, and own business.

4) Mon community had local wisdoms about ceremony, Mon language, Mon foods, shawl cloth of Mon, Mon sweetmeats, Mon dressing, the fly whisk of mangrove palm, Mon music and folk dance, Mon music instrument, the product of mangrove palm, the mat of mangrove palm.

5) Mon community had identity about Mon language, Mon dressing, Mon food, Mon sweetmeats, Mon caramel, dry-cooked in cold water and eaten with condiments, Mon music and folk dance, Mon Saba playing, Songkran festival, the ceremony of putting honey and food in the bowls of Buddhist in the morning, ancestor ceremony, the ceremony of community spirit, and the ceremony of Mon spirit dancing.

6) The development model of learning resources of Mon community was "ALM Model" consisted of A : SWOT Analysis, L : Community Learning, M : Activation and Motivation.

7) The model of cultural tourism for conservation and transmission of way of life, local wisdom, and identity of Mon community was "AVLMCSC Model" consisted of A : SWOT Analysis, V : Spirit and Value Awareness, L : Mon Language Learning, M : Mon Music Learning, C : Mon Breast Cloth Learning, S : Songkran Festival Reservation, and C : Mon Custom Reservation.

8) The management model of cultural tourism of Mon community was "ALTPSSS Model" consisted of : A : SWOT Analysis, L : Community Learning, T : Culture Tourism, P : Community Participation, S : Service Mind, S : Community Souvenir, and S : Community Safety.

9) The model of participatory management of cultural tourism for conservation and transmission of way of life, local wisdom, and identity of Mon community was "ALTPSSSVLMCSC Model" consisted of : A : SWOT Analysis, L : Community Learning, T : Culture Tourism, P : Community Participation, S : Service Mind, S : Community Souvenir, S : Community Safety, V : Spirit and Value Awareness, L : Mon Language Learning, M : Mon Music Learning, C : Mon Breast Cloth Learning, S : Songkran Festival Reservation, and C : Mon Custom Reservation.

KEYWORDS : CULTURAL TOURISM/ WAY OF LIFE/ LOCAL WISDOM/ COMMUNITY IDENTITY